

การออกแบบและสร้างเครื่องแต่งกายเพื่อการแสดงจากข้อมูลประวัติศาสตร์: ชุด ฟ็อนรับเสด็จ

ศากุล เมืองสาคร, วุฒิชัย คำทวี, มณิศา วศินารมณ

สาขาวิชาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ไทย) คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
email: manissa.va@ssru.ac.th, sakul.mu@ssru.ac.th, whuttichai.kha@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย เรื่อง การสร้างสรรค์นาฏศิลป์จากข้อมูลประวัติศาสตร์ กรณีศึกษา ฟ็อนรับเสด็จของเจ้านายฝ่ายเหนือ ณ มณฑลพายัพ พ.ศ.2469 ซึ่งปรากฏหลักฐานว่า พระราชชายาเจ้าดารารัศมีโปรดให้เจ้านายฝ่ายเหนือทั้งชายหญิงร่วมฟ็อนรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ตามโบราณราชประเพณี สถาบันพระปกเกล้า มอบหมายให้สาขาวิชาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ไทย) คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จำลองเหตุการณ์ภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในรัชสมัย เพื่อเผยแพร่พระเกียรติคุณและเฉลิมฉลองเนื่องในวาระครบรอบ 120 ปี แห่งวันพระราชสมภพพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก และบุคคลสำคัญสำคัญแห่งยูเนสโก ประจำปี 2556 โดยมุ่งศึกษารูปแบบเครื่องแต่งกายสำหรับออกแบบ และสร้างเครื่องแต่งกายเพื่อการแสดง ชุด ฟ็อนรับเสด็จ ซึ่งศึกษาจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ ภาพถ่าย ภาพยนตร์ส่วนพระองค์ การสัมภาษณ์ และการทดลอง ผลการศึกษา พบว่า รูปแบบเครื่องแต่งกาย แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ เจ้านายฝ่ายชาย และเจ้านายฝ่ายหญิง หลักฐานที่สำคัญต่อการออกแบบและสร้างเครื่องแต่งกายเพื่อการแสดง คือ ภาพถ่าย และภาพยนตร์ส่วนพระองค์ ซึ่งเป็นข้อมูลปฐมภูมิ รูปแบบเครื่องแต่งกายจำลองตามภาพ ภาพยนตร์ และพระราชนิยมในช่วงเวลานั้น กำหนดสีตามหลักเครื่องแต่งกายละครไทย ลวดลายประยุกต์ตามวัตถุดิบจากข้อมูลวัฒนธรรมที่มีในปัจจุบัน การศึกษาครั้งนี้เป็นแนวทางของการสืบค้นข้อมูลการออกแบบ การสร้างเครื่องแต่งกายเพื่อการแสดงย้อนยุค และเผยแพร่คุณูปการด้านนาฏศิลป์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวให้เป็นที่แพร่หลายสืบไป

คำสำคัญ: การออกแบบ, เครื่องแต่งกายประวัติศาสตร์เพื่อการแสดง, ข้อมูลประวัติศาสตร์, การแสดงประวัติศาสตร์

The Design and Creation of costume for performing arts from historical data:

Fon Rub Sadead

Sakul Muangsakorn, Whuttichai Khatawee, Manissa Vasinarom

Performing Arts (Thai Dance) Department, Fine and Applied Arts Faculty, Suan sunandra Rajabhut University

email: manissa.va@ssru.ac.th, sakul.mu@ssru.ac.th, whuttichai.kha@ssru.ac.th

Abstract

This article is a part of the research on Dance Reproduction from historical source: the case study of Fon Rub Sadead of North Royal in 1926, in the northern of Thailand. The source was indicated that Princess Dararassami ordered both of the Royal Highness men and women to dance for welcoming King Prajadhipok and Queen Rumbhibunnee. King's Prajadhipok Institute assigned the Performing Arts (Thai Dance) Department , Fine and Applied Arts Faculty, Suan Sunandha Rajabhat University to reproduce the events on event's picture which were taken place in the reign of King Prajadhipok with the objective of promulgating his prestige and celebrating the 120th Anniversary of his birthday and personages of UNESCO , 2013. This article is aimed to explore the costume patterns in order to design and create the costumes of Fon Rub Sadead Performance which was based on historical document, photos, films, interviews and experiments. The study's result was shown that dancing costume divided 2 kinds: Royal Highness men and women. King Prajadhipok's photographs and film were the the significant evidence on designing and creating the costume for this performance which is the primary data. The costume modelled on film and royal images at that time. The colors of costumes were determines on the basis of Thai Drama's costume. Textures were applied on the basis of the raw materials from the current cultural data. The study at this time is the guideline to search information and design the costume for reproductive performance, disseminate and continually remains the useful of Thai Dance of King Prajadipok.

Keywords: Design, the historical costume used typically for performance, the historical source, the historical performance

บทนำ

ตามโบราณราชประเพณีของเจ้านายฝ่ายเหนือ เจ้านายพื่อนร่ำต้อนรับแขกคนสำคัญของบ้านเมือง ซึ่งปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ คือ การพื่อนบนเรือแข่งของเจ้าพรหมธาดา เมื่อ พ.ศ.2460 เพื่อรับเสด็จกรมพระนครสวรรค์วรพินิจที่มาตรวจราชการเมืองน่าน (สีกส์พี พลสันติกุล, 2556) ต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี เสด็จประพาสหัวเมืองฝ่ายเหนือ เมื่อ พ.ศ.2469 พระราชชายาเจ้าดารารัศมี โปรดฯให้เจ้านายฝ่ายเหนือทั้งชายหญิงพื่อนร่ำต้อนรับในพระราชพิธีทูลพระขวัญ ซึ่งมีการบันทึกในพระราชกรณียกิจรายวัน (บรรเจ็ด อินทุจันทร์ยง, 2557) บันทึกเหตุการณ์ของผู้อยู่ในเหตุการณ์ (หม่อมเจ้าพูนพิสมัย ดิศกุล, 2557) ภาพถ่าย และภาพยนตร์ส่วนพระองค์ รวมทั้งการสืบทอดแก่พระญาติที่ปรากฏการพื่อนรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงได้รับการยกย่องให้เป็นบุคคลสำคัญของยูเนสโก ประจำปี พ.ศ.2556 สถาบันพระปกเกล้าจัดงานเฉลิมฉลองในโอกาสดังกล่าว และมอบหมายให้สาขาวิชาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ไทย) คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จำลองเหตุการณ์ภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในรัชสมัย เพื่อเผยแพร่พระราชกรณียกิจ คุณูปการของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมผ่านนาฏศิลป์ในรัชกาล

การศึกษารูปแบบเครื่องแต่งกาย เพื่อการออกแบบ และสร้างเครื่องแต่งกายตามข้อมูลประวัติศาสตร์เพื่อการแสดง ชุด พื่อนรับเสด็จ ปรากฏหลักฐานจากหลายแหล่ง แต่กลับพบว่าข้อมูลมีความขัดแย้ง ประกอบกับ ขุนทรัพย์ และระยะเวลาที่จำกัด ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดสร้างเครื่องแต่งกายย้อนยุคเพื่อการแสดง ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้คณะผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษารูปแบบเครื่องแต่งกาย การออกแบบ และการสร้างเครื่องแต่งกายเพื่อการแสดง ชุด พื่อนรับเสด็จ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา การออกแบบ และการสร้างเครื่องแต่งกายการแสดงย้อนยุค และเผยแพร่คุณูปการทางด้านนาฏศิลป์ในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบเครื่องแต่งกายการแสดงพื่อนรับเสด็จของเจ้านายฝ่ายเหนือ ณ มณฑลพายัพ พ.ศ.2469
2. เพื่อออกแบบ และสร้างเครื่องแต่งกายเพื่อการแสดง ชุด พื่อนรับเสด็จ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาแบบทดลอง โดยมุ่งศึกษารูปแบบเครื่องแต่งกายการแสดงพื่อนรับเสด็จของเจ้านายฝ่ายเหนือ ณ มณฑลพายัพ พ.ศ.2469 รวมทั้งออกแบบ และสร้างเครื่องแต่งกายเพื่อการแสดง ชุด พื่อนรับเสด็จ สำหรับจัดแสดงเนื่องในวาระครบรอบ 120 ปี แห่งวันพระราชสมภพพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก และบุคคลสำคัญของยูเนสโก (UNESCO) ประจำปี 2556 ซึ่งใช้วิธีการวิจัยดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ การวิจัย หนังสือ ตำรา ภาพถ่าย และภาพยนตร์ส่วนพระองค์ขณะเสด็จประพาสมณฑลพายัพในพระราชพิธีทูลพระขวัญ เพื่อนำมาวิเคราะห์รูปแบบของเครื่องแต่งกาย สีสัน ลวดลาย เครื่องประดับยศ รวมทั้งวัสดุในการจัดสร้างเครื่องแต่งกาย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังใช้วิธีการสัมภาษณ์เพื่อสอบถามข้อมูลก่อนทดลองจัดสร้างเครื่องแต่งกายเพื่อการแสดง เมื่อสร้างเครื่องแต่งกายแล้วมีการนำมาจัดแสดง ประเมินผลจากการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งนำข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะมาปรับปรุงโดยสอบถามจากข้อมูลเท่าที่หลักฐานปรากฏ และผู้เชี่ยวชาญ

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาออกแบบ และสร้างเครื่องแต่งกายการแสดง ชุด พื่อนรับเสด็จ โดยแบ่งประเด็นของการวิเคราะห์ออกเป็น 5 ประเด็น ดังนี้ คือ รูปแบบ สี ลวดลาย เครื่องประดับยศ และวัสดุ เพื่อนำมาออกแบบ และสร้างเครื่องแต่งกายสำหรับใช้เพื่อจัดแสดง ทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเพื่อการทดลองออกแบบ และสร้างเครื่องแต่งกายเพื่อการแสดง และการปรับแก้ไข

ผลการวิจัย

การศึกษารูปแบบเครื่องแต่งกายการแสดงพื่อนรับเสด็จของเจ้านายฝ่ายเหนือ ณ มณฑลพายัพ พ.ศ.2469 พบว่า รูปแบบการแต่งกาย แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ การแต่งกายของเจ้านายฝ่ายชาย และ การแต่งกายของเจ้านายฝ่ายหญิง เครื่องแต่งกายในการพื่อนต้อนรับของเจ้านายฝ่ายเหนือเพื่อต้อนรับพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ในพระราชพิธีทูลพระขวัญ (พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2469) เจ้านายฝ่ายชายแต่งกายเต็มยศ ประกอบด้วย เสื้อเยียรบับ ผ้าโจงนุ่งยก คาดผ้าส่ารด

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ตามยศ ถุงเท้า รองเท้า สำหรับเจ้านายฝ่ายหญิง ประกอบด้วย เสื้อแขนกระบอก นุ่งผ้าซิ่น (มีเชิง และไม่มีเชิง) หม่มสไบโปร่งสีทอง ผมเกล้ามวยติดดอกไม้ทอง สวมเล็บทอง ถุงเท้า รองเท้า ซึ่งเป็นไปตามภาพถ่าย และภาพยนตร์ส่วนพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว สำหรับสี ลวดลาย เครื่องประดับ และวัสดุที่ใช้ ไม่สามารถบอกรายละเอียดได้ชัดเจน เนื่องจากภาพถ่าย เป็นภาพขาวดำ ส่วนมากถ่ายในระยะไกล และไม่สามารถขยายได้มากนัก ส่วนภาพยนตร์ส่วนพระองค์เป็นสีขาวดำ ไม่มีเสียง ความยาวของภาพยนตร์ราว 3-5 นาที ส่วนข้อมูลจากเอกสารพบว่ามีความขัดแย้งกับภาพถ่าย และภาพยนตร์ส่วนพระองค์ จึงนำมาใช้เพื่อประกอบการวิเคราะห์สำหรับจัดออกแบบ และจัดสร้างเครื่องแต่งกายเพียงบางชิ้นเท่านั้น เช่น ผ้าสำรด ดอกไม้ติดผม

สำหรับการออกแบบ และการจัดสร้างเครื่องแต่งกายตามข้อมูลประวัติศาสตร์ เพื่อการแสดง ชุด ฟ้อนรับเสด็จ พบว่า การออกแบบ และสร้างเครื่องแต่งกาย คณะผู้วิจัยนำรูปแบบเครื่องแต่งกายตามข้อมูลประวัติศาสตร์เท่าที่ปรากฏ โดยเน้นข้อมูลที่มาจากภาพถ่าย และภาพยนตร์ส่วนพระองค์ ซึ่งเป็นข้อมูลปฐมภูมิ สำหรับสีในการออกแบบเครื่องแต่งกายเพื่อการแสดง คณะผู้วิจัยมีการเทียบสีจากภาพที่ปรากฏแม้จะมีสีขาวดำ แต่ยังคงทำให้เห็นน้ำหนักของสีอ่อนเข้ม รูปแบบของเครื่องแต่งกายฝ่ายชาย สวมเสื้อราชประแตนเยียรยับ นุ่งผ้าโจงกล่าพูน คาดผ้าสำรด สวมถุงเท้าขาว รองเท้าดำ ส่วนฝ่ายหญิง เสื้อแขนกระบอก นุ่งผ้าซิ่น (มีเชิง และไม่มีเชิง) หม่มสไบโปร่งสีทอง ผมเกล้ามวยติดดอกไม้ทอง สวมเล็บทอง ถุงเท้า (ถุงน่อง)ขาว รองเท้าดำ ในการกำหนดสีของเครื่องแต่งกาย คณะผู้วิจัยนำแนวคิดจากการใช้สีในละครไทยที่ใช้สีตรงข้าม สำหรับเสื้อฝ่ายชาย คือ แดง กับ เขียว เพราะมักใช้เป็นสีของตัวละครเอก กษัตริย์ และพระราชวงศ์ ส่วนฝ่ายหญิง ใช้สีเขียว และเหลือง เพราะมักใช้เป็นสีของตัวละครเอก กษัตริย์ และพระราชวงศ์ สำหรับผ้าสำรด ใช้ผ้าฝืนสีเหลืองทอง ประกอบกับการใช้ลวดลายจากลูกไม้แทนการปัก เพื่อย่นระยะเวลา ทุนทรัพย์ ในการจัดสร้าง แต่ยังคงความสมจริงและสอดคล้องกับข้อมูลตามที่กำหนด สไบ ใช้ผ้าลูกไม้ที่มีความโปร่ง บาง เบา ซึ่งสังเกตจากภาพยนตร์ส่วนพระองค์ เมื่อนักแสดงเคลื่อนไหวระหว่างการฟ้อนรำในขบวน ถุงเท้า และรองเท้า เป็นไปตามพระราชนิยมในสมัยนั้นที่เจ้านายจะสวมถุงเท้า และรองเท้า เครื่องประดับยศ มิได้จัดสร้างในการแสดงครั้งนี้ เนื่องจาก เจ้านายมีหลายชั้นยศ และถือเป็นการเทียบพระบารมี (กรมศิลปากร, 2521) เครื่องประดับมีการจำลองตามรูปแบบที่ปรากฏในภาพยนตร์ ซึ่งสามารถหาซื้อในปัจจุบัน

ภาพที่ 1 ภาพเครื่องแต่งกายฟ้อนรับเสด็จของเจ้านายฝ่ายชาย ณ มณฑลพายัพ พ.ศ.2469

ที่มา : ภาพยนตร์ส่วนพระองค์ โดย พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2469

ภาพที่ 2 ภาพเครื่องแต่งกายฟ้อนรับเสด็จของเจ้านายฝ่ายหญิง ณ มณฑลพายัพ พ.ศ.2469
ที่มา : ภาพยนตร์ส่วนพระองค์ โดย พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2469

ภาพที่ 3 ภาพเครื่องแต่งกายของเจ้านายฝ่ายชาย หญิง สำหรับการแสดง ชุด ฟ้อนรับเสด็จ
ที่มา : ภาพถ่าย โดย วุฒิชัย คำทวี เมื่อวันที่ 21 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2559

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษารูปแบบเครื่องแต่งกายตามข้อมูลประวัติศาสตร์ เพื่อการออกแบบ และจัดสร้างเครื่องแต่งกายย้อนยุค คณะผู้วิจัยศึกษาข้อมูลปฐมภูมิจากเอกสารประวัติศาสตร์ที่มีการบันทึกโดยบุคคลที่อยู่ในเหตุการณ์ ภาพถ่าย ภาพยนตร์ส่วนพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ประกอบกับเอกสารหลักฐานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ และการวิพากษ์หลังจากทดลองสร้าง และจัดแสดง มีประเด็นสำคัญของการศึกษา เพื่อการออกแบบ และการจัดสร้าง คือ ข้อมูลที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์ และการประยุกต์วัตถุดิบในการออกแบบและจัดสร้างเครื่องแต่งกายตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์เพื่อการย้อนยุค ข้อมูลหลักที่ใช้ในการรื้อฟื้น คือ ภาพถ่าย และ ภาพยนตร์ส่วนพระองค์ นำมาเชื่อมโยงกับบริบทต่างๆ อันเป็นบริบทสำคัญต่อการอนุমানเพื่อการออกแบบ และการจัดสร้าง เช่น พระราชานิยม กฎหมาย หลักเกณฑ์การกำหนดรูปแบบ สี ลวดลาย และวัสดุตามหลักของนาฏศิลป์ไทย ตลอดจนการประยุกต์วัตถุดิบของการ

จัดสร้างเครื่องแต่งกาย โดยคำนึงถึงแนวคิดของการแสดง ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ความสมจริงตามยุคสมัย ทุนทรัพย์ และระยะเวลา สอดคล้องกับแนวคิดการรื้อฟื้นตามหลักโบราณคดี (มุสตี หลิมสกุล, 2537) ซึ่งกล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (นาฏศิลป์ไทย) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่อง ระเบียบวิธี: แนวคิดการรื้อฟื้นระบำโบราณ พบว่า หลักการรื้อฟื้นทางโบราณคดีเริ่มจากการศึกษาโครงสร้าง พิจารณาส่วนประกอบ เลือกว่าวัสดุที่จะนำมาประกอบสร้าง หากไม่พบรายละเอียดของส่วนประกอบเดิมให้พิจารณาจากข้อมูลที่มีการสร้างร่วมสมัยนั้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ รายงานการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา เรื่อง กระบวนการสร้างสรรค์งานด้านเครื่องแต่งกายในละครโทรทัศน์ เรื่อง “พิศวาส” ของบริษัท แอ็กแซกท์ จำกัด ปีพ.ศ.2558 (ปฏิพัฒน์ ชื่นใจ, 2558) ซึ่งพบว่า เครื่องแต่งกายเพื่อการแสดงเป็นเครื่องมือที่แสดงสถานภาพ รสนิยม สภาพความอยู่ และยุคสมัย ของตัวละคร อันเป็นลักษณะเฉพาะของการแสดงอีกด้วย อย่างไรก็ตามการออกแบบ และการจัดสร้างเครื่องแต่งกายตามข้อมูลประวัติศาสตร์ เพื่อการย้อนยุค นั้น เป็นการสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นตามข้อมูลที่สามารถหาพบในเวลานั้น ประกอบกับการอนุมานของผู้สร้างสรรค์ ดังนั้นการออกแบบ และสร้างเครื่องแต่งกายตามข้อมูลประวัติศาสตร์สามารถพัฒนาต่อไปตามหลักฐานที่มีการค้นพบ

ข้อเสนอแนะ

การแสดงจากข้อมูลประวัติศาสตร์ หรือ อิงประวัติศาสตร์ เป็นการแสดงย้อนยุค ผู้สร้างสรรค์ควรคำนึงถึงองค์ประกอบของการแสดง เพื่อให้การแสดงที่เกิดขึ้นมีความชัดเจน สมจริง ตามหลักฐานประวัติศาสตร์ ซึ่งควรมีการศึกษาจากแหล่งต่างๆ รวมทั้งสอบถามข้อมูลก่อนการออกแบบ และสร้างเครื่องแต่งกายเพื่อการแสดง โดยสามารถนำแนวทางของการศึกษา การออกแบบ การสร้างเครื่องแต่งกายเพื่อการแสดงย้อนยุคไปใช้กับการแสดงประเภทอื่นๆ ทั้งของไทย และต่างประเทศ รวมถึงการศึกษาสัมพันธ์ของเครื่องแต่งกายในแต่ละยุคสมัยกับศาสตร์อื่น

เอกสารอ้างอิง

- จินตนา มัชฌิมบุรุษ. (2550). **บายศรีทูลพระขวัญ**. เชียงใหม่: เวียงบัวการพิมพ์.
- บรรเจิด อินทุจันทร์ยง. (2537). **จดหมายเหตุพระราชนิพนธ์กิจรายวัน พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7**. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์และจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- ปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2469). **เสด็จประพาสมณฑลฝ่ายเหนือ :พระราชนิพนธ์ทูลพระขวัญ**. (ภาพยนตร์). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ปฏิพัฒน์ ชื่นใจ. (2558). **กระบวนการสร้างสรรค์งานด้านเครื่องแต่งกายในละครโทรทัศน์ เรื่อง “พิศวาส” ของบริษัท แอ็กแซกท์ จำกัด ปีพ.ศ.2558**. (รายงานปฏิบัติงานสหกิจศึกษา ภาควิชาสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.
- มุสตี หลิมสกุล. (2537). **ระเบียบวิธี: แนวคิดการรื้อฟื้นระบำโบราณ**. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชา นาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พูนพิศมัย ดิศกุล, หม่อมเจ้า (2557). **ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ: สิ่งที่ข้าพเจ้าพบเห็น**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- มณีนสา วศินารมณ และศากุล เมืองสาคร. (2559). **การสร้างสรรคานาฏศิลป์จากข้อมูลประวัติศาสตร์ กรณีศึกษา ฟ้อนรับเสด็จของเจ้านายฝ่ายเหนือ ณ มณฑลพายัพ พ.ศ.2469**. (วิจัยทุนสนับสนุนมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- มณีนสา วศินารมณ. (2557). **ละครรำ รัชกาลที่ 7 และการสืบทอด**. (วิจัยทุนสนับสนุนสถาบันพระปกเกล้า). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- วุฒิชัย คำทวี. **ภาพถ่าย : เครื่องแต่งกายของเจ้านายฝ่ายชาย หญิง สำหรับการแสดง ชุด ฟ้อนรับเสด็จ**. เมื่อวันที่ 21 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2559.
- ศิลปากร, กรม. (2521). **กฎหมายตราสามดวง**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- ศักดิ์สิทธิ์ พลสันติกุล. (2556). **การจัดการประเพณีท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยว: กรณีศึกษา ประเพณีแข่งเรือจังหวัดน่าน**. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการวัฒนธรรม)). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.